

Skolcoaching

Erfarenheter av Villa Elbas projekt om resurspersoner i skolan 2020-2022

Utredare
Matilda Wrede-Jäntti
Våren 2023

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Syftet med Villa Elbas skolcoachprojekt.....	3
Vad är skolcoaching?.....	3
Kort om Villa Elbas skolcoachprojekt.....	4
Genomgång av det första verksamhetsåret.....	5
Slutomdöme (verksamhetsår 1).....	8
Genomgång av det andra verksamhetsåret.....	9
Sammanfattning: resultaten av nätenkäten från år 2021	15
Slutomdöme (verksamhetsår 2).....	16
Genomgång av det tredje verksamhetsåret.....	17
Villa Elbas skolcoachprojekt: sammandrag och slutsatser	22
Källor.....	27

Inledning

Denna rapport utgör en rapport över projektet om resurspersoner i skolan, även kallat skolcoaching. Projektet, som finansierats av Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, utfördes i Karlby i regi av Villa Elba under tidsperioden 1.1.2020 – 31.12.2022.

Utvärderaren har besökt Karleby några gånger och då alltid Donnerska skolan men ibland också Villa Elba. Under besöken har diskussioner först med skolcoacherna och skolpersonal. Trots att utvärderaren anser sig ha en förhållandevis klar uppfattning om verksamheten är det ändå skäl att konstatera att pandemirestriktionerna påverkat utvärderingen också av detta projekt bland annat i form av ett begränsat antal besök och därmed förknippade personliga möten och intervjumöjligheter. En central del av utvärderingen av Villa Elbas projekt utgörs därför av tre enkätstudier som utförts i Donnerska skolan; den första hösten 2020, den andra våren 2021 och den tredje vårvintern 2023. Resultaten av de tre enkätstudierna presenteras ingående i denna rapport, även om den andra studiens resultat tidigare redovisats i en separat rapport (Wrede-Jäntti & Bruun, 2021).

Den här rapporten är uppställd enligt följande; rapporten inleds med en mycket kort beskrivning av syftet med Villa Elbas projekt om skolcoaching, varefter en komprimerad redogörelse ges över skolcoaching; vad är skolcoaching? Härfter beskrivs Villa Elbas skolcoachprojekt närmare liksom resultaten av utvärderingen under de tre verksamhetsåren. Rapporten avslutas med ett kort sammandrag och utvärderarens konklusioner.

Personer som är intresserade av tilläggsinformation får gärna kontakta denna rapportens författare, universitetslektor Matilda Wrede-Jäntti vid Helsingfors universitet: *matilda.wrede-jantti@helsinki.fi*

Syftet med Villa Elbas skolcoachprojekt

Villa Elba ansökte och erhöll projektfinansiering av Stiftelsen för Brita Maria Renlunds minne för att fr.o.m. år 2020 bedriva verksamhet i form av resurspersoner i skolan, så kallade skolcoacher.

Syftet med projektet var att erbjuda elever, främst i högstadiet, vuxenstöd i skolvardagen. Projektet genomfördes inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Karleby. Resurspersonens, d.v.s. den s.k. skolcoachens, huvudsakliga uppgifter är att utgöra en trygg vuxenkontakt som har tid att lyssna på eleverna i frågor som inte primärt rör undervisningen. Genom att finnas tillgänglig och igångsätta olika aktiviteter förväntades resursperson på ett allmänt plan öka trivseln i skolan men särskilt rikta stöd till unga som befinner sig i sårbara livssituationer. Målsättningen var med andra ord att dels erbjuda meningsfull sysselsättning, dels ge ungdomarna en känsla av ökad samhörighet, egenvärde och en starkare självkänsla och därmed också minska på antalet elever med oförklarlig frånvaro. Projektets verksamhetsidé kan därmed definieras som en form av förebyggande barn- och ungdomsarbete.

Vad är skolcoaching?

Skolcoaching är en växande och relativt ny form av tilläggsresursering för utbildningsenheter. Också om skolcoacher är verksamma främst i grundskolor förekommer de nu också på utbildningsanordnare på andra och tredje stadiet. Verksamheten, som ofta förefaller¹ vara projektbaserad, går ut på att utöka antalet resurspersoner i skolmiljöer för att stöda primärt eleverna, såväl i grupp som individuellt. Till skolcoachens främsta uppgifter hör att främja närvaro och välbefinnande i skolan. Skolcoaching skall förse eleverna med trygga och lättillgängliga vuxenpersoner i deras skolvardag. Såsom framgår t.ex. av beskrivningen i texten av Aaltonen m.fl. (2021, *författarens fria översättning*) är skolcoachens uppgifter omfattande och ytterst krävande: ”Skolcoachens uppgift är att i samverkan med skolans övriga personal fungera som en trygg vuxen, som bland annat möter och lyssnar på elever, förebygger mobbning och att någon lämnas ensam, arbetar för

¹ Här används ord såsom ’verkar’ och ’förefaller’, eftersom några exakta uppgifter inte för tillfället finns att tillgå.

delaktighet och god gruppanda liksom utvecklar skolans klubb- och hobbyverksamhet. Syftet med arbetet är att förebygga utslagning, lotsa elever till tillbörlig service, främja samarbetet mellan hem och skola, stödja elevers känslö- och kommunikationsfärdigheter samt utvecklingen av deras förmåga att uttrycka sig, lära sig att lära sig och att förbättra deras förmåga till delaktighet². Det ter sig, åtminstone för rapportskribenten, överraskande att en yrkesgrupp som i praktiken saknar behörighetskrav förväntas klara av de ovannämnda arbetsuppgifterna.

Skillnaderna i skolcoachernas arbetsuppgifter förefaller* att vara relativt stora. Detta kan förklaras av att verksamheten är förhållandevis ny men också av att den inte är lagstadgad och att formella behörighetskrav saknas. Inte bara yrkesbenämningen utan också skolcoachens arbetsbeskrivning tenderar variera – och i enstaka fall att helt saknas. Här kan kort nämnas att Novia i samarbete med Helsingfors universitet har påbörjat en studie för att kartlägga skolcoachverksamheten i Svenskfinland liksom för att erhålla en uppfattning om skolcoachernas erfarenheter av och syn på sitt arbete. Den rapporten väntas bli klar under år 2023.

Kort om Villa Elbas skolcoachprojekt

Såsom av exemplet ovan från Helsingfors stad är tanken att skolcoachen skall fungera som en trygg vuxen i skolmiljön, förebygga mobbning, arbetar för delaktighet och ofta också utveckla skolans klubb- och hobbyverksamheter. Syftet med Villa Elbas projekt var att erbjuda eleverna i Donnerska högstadiet meningsfull sysselsättning, öka känslan av samhörighet och att stärka elevernas självkänsla, varvid man också hoppades att antalet elever med oförklarlig skolfrånvaro skulle minska.

Under den studerade tidsperioden 2020–2022 har Villa Elba haft tre skolcoacher verksamma i Donnerska skolan. Först en deltidsanställd man, därefter utökades skolcoacherna till två, varvid också en kvinna anställdes på deltid. Under den studerade tidsperiodens sista år har de

² ”Kouluvalmentajan tehtävänä on toimia koulun muun henkilöstön kanssa turvallisena aikuisena, joka muun muassa kohtaa ja kuuntelee oppilaita, ennaltaehkäisee kiusaamista ja yksinjäämistä, edistää yhteisöllisyyttä ja hyvää ryhmähenkeä sekä kehittää koulun kerho- ja harrastustoimintaa. Työn tavoitteita ovat syrjäytymisen ehkäisy, oppilaan ohjautuminen tarkoitustenmukaisten palveluiden piiriin, kodin ja koulun yhteistyön edistäminen, oppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä itseilmaisun kehittyminen sekä oppimaan oppimisen ja osallisuuden taitojen kehittyminen.”

två tidigare deltidsskolcoacherna ersatts med en ny skolcoach. Den nya skolcoachen, som hann arbeta några månader parallellt med den kvinnliga skolcoachen, arbetade först på deltid men har vårvintern 2023 övergått till heltid i samband med att han ensam ansvarar för hela skolcoachverksamheten i skolan.

Skolcoachernas yrkesroll är inte bara relativt ny utan också kompetenskraven och arbetsuppgifterna förefaller att variera. Gemensamt för skolcoacher är ändå att de, för att kunna lyckas i sitt arbete, måste klara av att skapa fungerande relationer till skoleleverna. Med dessa utgångspunkter är föga överraskande att skolcoacherna i sitt arbete stadigt lutar sig på sina personliga styrkor och preferenser.

Innan vi i denna rapport granskar projektets verksamhet årsvis är det skäl att konstatera att coronapandemin fått effekter också på utformningen av den här studien. I och med coronapandemins utbrott och de därmed förknippade betydande begränsningarna i besöken vid skolan, har inga intervjuer kunnat utföras med elever vare sig individuellt eller i smågrupper. Däremot har, i samråd med skolcoachen och under ledning av Donnerska skolans rektor Kaj Holmbäck, nätenkäter distribuerats i skolan. Den första enkäten riktades hösten 2020 till hela skolan. Också om deltagandet i enkäten förblev förhållandevis anspråkslöst (50 elever och 9 lärare) ger svaren ändå en fingervisning om både ungdomarnas och lärarnas allmänna intryck av skolcoachverksamheten under dess första år i Donnerska skolan år 2020. Därpå följande vår, maj 2021, utfördes en andra mer omfattande enkät. Den riktade sig förutom till eleverna och lärarna också till vårdnadshavarna. Antalet lärare som besvarade enkäten steg något (13 lärare), elevantalet översteg nu hundra medan antalet vårdnadshavare förblev lågt, 24. Nedan granskas verksamhetsåren 2020 – 2022 ett i sänder, varvid också resultaten av de tre delstudierna presenteras.

Genomgång av det första verksamhetsåret

Första gången utvärderaren besökte Donnerska skolan i Karleby var år 2020. Under besöket intervjuades skolans rektor Kaj Holmbäck och diskussioner om skolcoachverksamheten fördes både med lärare och med skolcoach David Carlsson. Likaså följde utvärderaren med skolcoachens konkreta verksamheten under en hel skoldag. Det framkom tydligt att

skolcoachen lyckats etablera en fungerande relation till många av eleverna, som glatt hälsade på oss då vi rörde oss i skolans korridorer.

Under den långa lunchrasten drog skolcoachen en match s.k. 'elefantfotboll'. Bollspelet lockade med en anseelig mängd unga, som bäst deltog närmare 40 elever. Förutom att spelet drog till sig unga i olika åldrar (på högstadiespektret) var det uppenbart att också unga som inte nödvändigtvis hade lätt för att följa spelregler, hitta sin plats i ett lag eller som kan beskrivas som tydligt tillhörande gruppen 'aktiva idrottsutövare' ivrigt deltog. Alla deltagare var pojkar.

Resultaten av den första enkäten

Den första enkäten riktades hösten 2020 till såväl lärare som elever i skolan.

Skolcoachverksamheten var förhållandevis ny i Donnerska skolan, som hade en deltidsanställd (40%) skolcoach, David. Också om deltagandet i enkät förblev förhållandevis anspråkslöst, bland lärarna nio och bland eleverna 50 (24 flickor och 22 pojkar samt fyra unga som valt svarsalternativet "vill ej uppge" kön) ger svaren ändå en tydlig fingervisning om både ungdomarnas och lärarnas allmänna intryck av skolcoachverksamheten i Donnerska skolan under verksamhetens första år, år 2020. Nedan utvärderarens sammandrag från slutet av år 2020. Sammandraget är indelat i två sektioner; personalperspektiv och elevperspektiv. Därutöver ingår ett slutomdöme av verksamhetsåret.

A) Personalperspektivet

Diskussionerna och intervjuerna liksom nätenkäten (N=9) bland personalen i skolan tyder på att lärarna ser ett mervärde i att det finns fler vuxna i skolan. Uttalande såsom "*Det är viktigt med en skolcoach eftersom hen har andra arbetsuppgifter än lärare, hälsovårdare och psykolog*" och "*Det är mycket viktigt med olika vuxna i skolan*" fångar in personalens syn. En del tar också fasta på coachens starka sociala förmåga; "*Skolcoach David verkar ha lätt att skapa kontakt och positiv stämning med eleverna. Det avspeglar sig i skolan också*". Också om verksamheten och resurspersonen, skolcoachen, är förhållandevis ny i skolan är det tydligt att han ses som en tilläggsresurs.

Samtidigt är det minst lika klart att skolcoachen roll och därmed även de förväntningar som riktas mot honom ännu söker sin form. Vad är egentligen en skolcoach? Bör skolcoachen fokusera främst på vad de unga gör under rasterna och bidra med rastverksamhet? Skall skolcoachen sitta med på lektioner – och om ja, vad förväntas hen då göra och varför? Hur mycket och vilket slag av stöd förväntas skolcoachen ge personalen: vilken är skolcoachen specialkompetens och hur kunde samarbetet mellan skolans personal se ut för att nyttja skolcoachens insatser maximalt? Kan skolcoachen, i samråd med eleven, arbeta också tillsammans med elevens familj och vårdnadshavare? En lärare formulerar sig så här; *”Gränsdragningen är svår mellan skolcoachens och andra stödfunktioners uppgifter”*. Annorlunda uttryckt; bör skolcoachen primärt ses som en del av elevvårdspersonalen eller är skolcoachen snarare en ungdomsarbetare, som rör sig bland eleverna men främst i syftet att bedriva rastaktiviteter?

B) Elevperspektivet

Nätenkäten, som besvarades av totalt 50 elever, fördelade på 2–7 elever per klass i de tretton klasserna, undantaget flexklassen). Enkäten visar att eleverna, åtminstone de som besvarade enkäten, är odelat positiva till skolcoachverksamheten: över hälften (30/50) uppger att skolcoachen gör vardagen i Donnerska skolan ”mycket bättre”, därtill svarar många att skolcoachen gör vardagen i skolan ”lite bättre” medan ingen (!) uppger att skolcoachen är onödig. Endast var tionde väljer alternativet att de ’inte märkt någon skillnad’ till tiden före det fanns en skolcoach.

Också i de öppna svaren får skolcoachen ytterst positivt uttalanden; beträffande coachens arbetsuppgifter nämner många unga rastaktiviteter: *”Det är roligt med rastaktiviteter”*; *”Ha fotboll på rasterna”*; *”Jag tycker att skolcoachen ska organisera rastaktiviteter (pusseltävlingen var väldigt rolig. Mer aktiviteter där man måste tänka!)* och *”Prata med eleverna och ordna t.ex. innebandy, spel eller annat roligt på rasterna”*. Flera önskar också att *”coachen skulle vara med under lektionerna oftare”*; *”Jag tycker coachen gör ett bra arbete hittills. Jag tycker det skulle vara roligt om han skulle ha mera klassaktiviteter”* och *”Han gör bra men jag skulle vilja att han är mera med klasser.”* Det är också flera elever som lyfter fram att coachen kunde bistå med sällskap utan att det behöver vara aktivitetsinriktat; *”Prata med dem som vill prata”* och *”Se till att alla känner sig välkomna på skolan”*.

Några elever ringar också in frågan om att öka trivseln i samarbete med andra i skolpersonalen. På den här punkten påminner elevcitaten mycket om det som nämns i den skriftliga projektbeskrivningen: *"Göra skolan till en trivsamt/ till och med lite rolig plats men hjälp av till exempel just väneleverna och skolkuratorn"*.

Enkätens sista fråga lämnar utrymme för ungdomarna att själva välja vad de vill ta fasta på som rör till skolcoachverksamheten. Även om många inte önskar tillägga något, är det flera som framför sin uppskattning och i många fall är den riktad mot den nuvarande skolcoachen som person: *"Att X gör vardagen i skolan mycket roligare"; "att coachen är snäll och rolig", "X är en fantastisk skolcoach" liksom "Det är roligt när han kommer och hälsa på en och hela tiden har nya idéer om olika utmaningar och sånt"*. En del riktar ett tack direkt till coachen *"X, du är super bra och rolig! Du är så trevlig och muntrar upp stämningen i skolan. Tack!!"*

Slutomdöme (verksamhetsår 1)

Helhetsintrycket av besöket i skolan och resultaten av enkätanalysen blir att skolcoaching i Donnerksa skolan kan ses som ett välkommet inslag. Resurspersonen är aktiv och har lyckats skapa olika aktiviteter som engagerat skolelever i olika åldrar och livssituationer. Såsom framgår av citaten ovan har många elev upplevt att skolcoachen inverkat positivt på skoltrivseln. Vi ser också ett lärarsvar där det konstateras att den positiva stämningen som skolcoachen skapar med eleverna också avspeglar sig i skolan i stort.

Med tanke på att den konkreta verksamhet som utvärderaren under sitt besök på ort och ställe tog del av (elefantfotbollen) enbart lockade pojkar är det viktigt och glädjande att kunna konstatera att de positiva elevutvärderingarna ovan visar att såväl flickor som pojkar i enkäten uppger sig uppskattar skolcoachverksamheten. Ungdomarnas svar understryker därtill en viktig aspekt av skolcoaching; betydelsen av att skolcoachen besitter en mycket stark social kompetens och har förmåga att skapa såväl positiv stämning som kontakt till både ungdomar och skolpersonal på ett naturligt och trevligt sätt.

Studeras projektets uppdragsbild närmare ser vi ändå att tyngdpunkten på unga i sårbara livssituationer inte fångas upp av verksamheten, åtminstone inte i denna begränsade

utredning. Att en välintegrerad, närvarande och uppskattad skolcoachen får en uppfattning om vilka unga (åtminstone en del av dem) som befinner sig i utsatta livssituationer ter sig högst rimligt. I det här skedet av utredningen är det ändå inte möjligt att ta ställning till hur denna insikt skall omsättas i praktiken. Det är dock skäl att påminna om att satsningar på förebyggande arbete med unga, som bidrar till att de inte behöver befinna sig i en utsatt situation där trygga vuxenkontakter helt saknas, inte bör underskattas.

Slutligen visar utredningen också på att strukturer för coachverksamheten saknas. Att detta är fallet torde långt sammanhånga med skolcoachingens otydliga roll. Skolcoachens diffusa yrkesroll är i viss utsträckning förknippad med frågor om skolcoachars skyldigheter och rättigheter (såsom frågan om t.ex. tystnadsplikt). Sålunda har skolcoachen i Donnerska skolan t.ex. inte tillgång till skolans interna kommunikationskanal Wilma. Då skolcoachens yrkesroll är något oklar och tydliga strukturer för verksamheten saknas är det föga överraskande att det kan bli oklart i vilka frågor och under vilka premisser skolcoachen kan inkluderas i t.ex. känsligare frågor som rör elever. De rådande omständigheterna bidrar till att skolcoachen, trots ett tydligt engagemang från skolans sida, ändå förhållandevis ensam planerar och skapar sin arbetsbild. Att utöka verksamheten så att det fanns fler skolcoacher, som kunde planera verksamheten tillsammans, fungera som bollplank för varandra, dela tankar och komplettera varandras personligheter och styrkor är ett välkommet förslag. Samtidigt räcker detta inte för att skapa en klarare yrkesroll och tydligare strukturer för verksamheten i skolor; coachingens plats och uppgift bör klargöras för att verksamheten skall kunna uppnå maximal effekt.

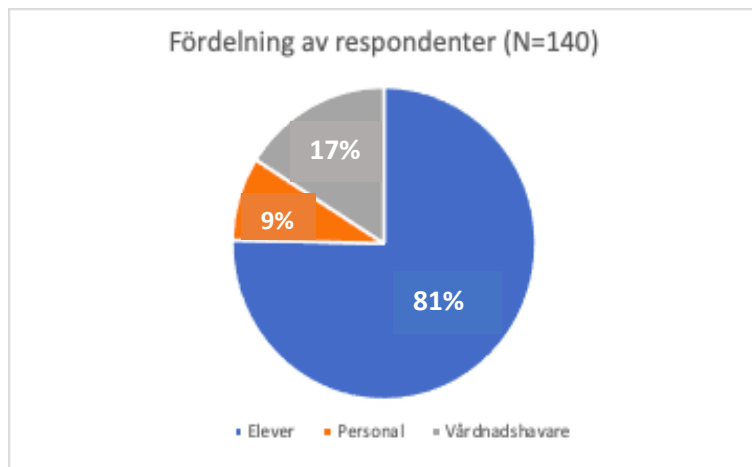
Genomgång av det andra verksamhetsåret

Resultaten av den andra enkäten

När den andra nätenkäten sänds ut i maj 2021 har Donnerska skolan två skolcoacher; en man och en kvinna. Båda arbetar deltid. Mannen har fungerat som skolcoach sedan projektet startade för över ett år sedan medan kvinnan hunnit arbeta som skolcoach i bara några månader.

Enkäten sänds via Wilma förutom till eleverna och personalen också till elevernas vårdnadshavare. Syftet med enkäten är att få en uppfattning om hur respondenterna ser på syftet med och betydelsen av den skolcoachverksamhet som under ett drygt år bedrivits i

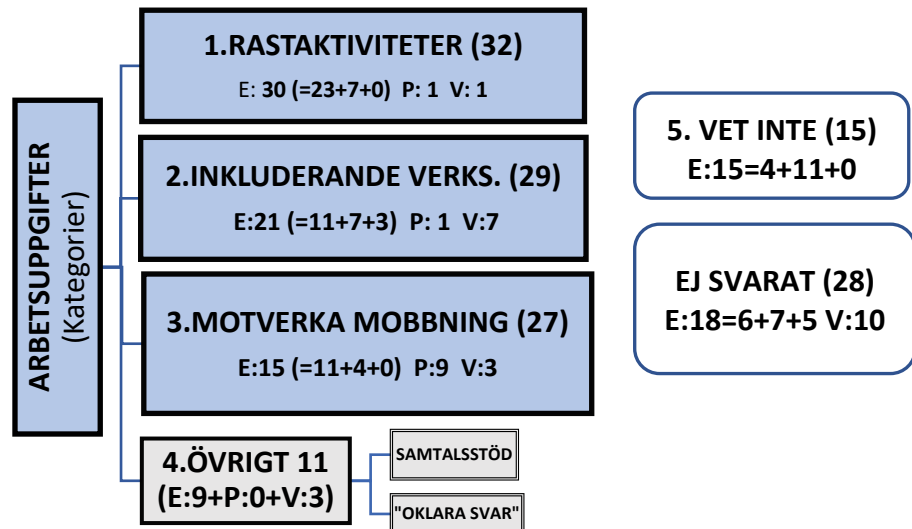
skolan i regi av Villa Elba. Resultatanalysen baserar sig på det inkomna materialet, som består av totalt 140 svar; 113 elever, 13 skolpersonal och 24 vårdnadshavare.

Figur 1: Fördelningen av respondenterna bland de inkomna enkätsvaren (N=140)

Respondenterna ombads uppge vilka arbetsuppgifter de skulle ge skolcoacher, ”Om du fick bestämma skolcoachernas arbetsuppgifter, vad tycker du att de borde göra?”. Såsom framgår av figur 2 nedan inkom en rad förslag. Gemensamt för svaren från samtliga respondentgrupper är att skolcoacherna förväntas utgöra trygga vuxenpersoner. De skall sprida en inkluderande och god stämning i skolan, förebygga mobbning och därtill bedriva olika rastaktiviteter. Några elever uppger att de kunde tänka sig att skolcoacherna i någon form deltog i undervisningen och hjälpte till med läxläsning. Medan eleverna poängterar rastaktiviteter ser vi att andelen av lärarsvaren som önskar insatser vid mobbing är klart störst, medan (de få) vårdnadshavarna lyfter fram önskemål om inkluderande verksamhetsformer.

Det stora flertalet (11/13) av personalrespondenterna uppger att de har anlitat skolcoacherna. T.ex. ses skolcoacherna som relevanta samarbetsparter när elever blivit utkörda från lektionen, skolkat eller är involverade i någon form av mobbning.

Figur 2: Förslag på vad skolcoacherna borde arbeta med, samtliga tre respondentgrupper (E=elever, P=personal, V=vårdnadshavare).

Däremot är bland alla respondentgrupperna kunskapen låg om vilka skolcoachernas arbetsuppgifter de facto är. De allra flesta, omkring 2/3 av såväl skolpersonalen som vårdnadshavarna svarar nekande på påståendet ”Jag har en klar bild av vilka skolcoachens arbetsuppgifter är”. En del av vårdnadshavarna uppger att de inte ens visste att det fanns skolcoacher i deras barns skola.

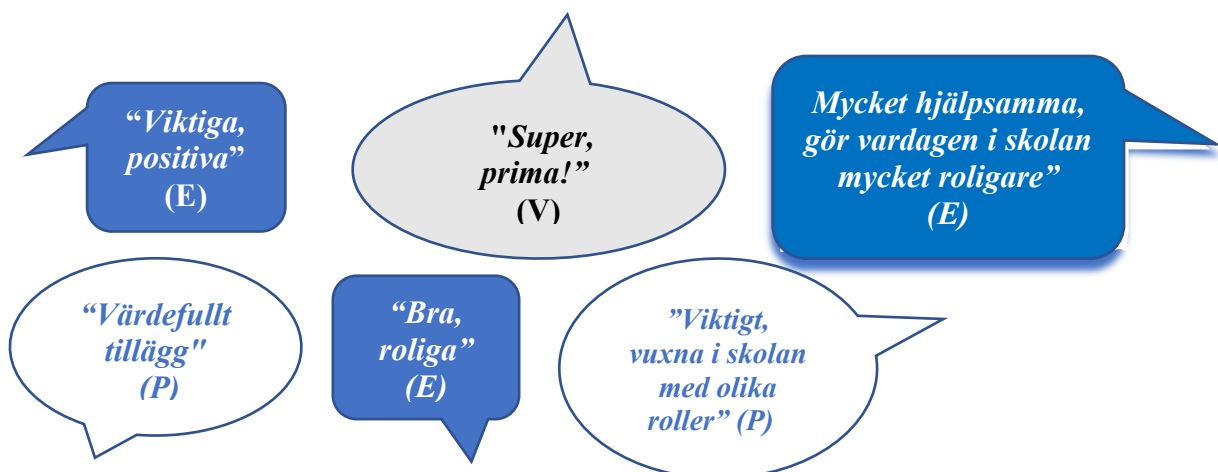
Eleverna tillfrågades inte om de hade en klar uppfattning om skolcoachernas arbetsuppgifter. Däremot fick de besvara frågan ”Skolcoachen kunde hjälpa mig med...”. Svarsfrekvensen på frågan förblev låg inom alla elevgrupper (åk 7–9), där den stora majoriteten antingen lämnat frågan obesvarad, svarat annat (såsom ”inget”; ”Behöver int’ hjälp”) eller ”vet inte”. Den låga svarsprocenten aktualiserar frågan om inte också eleverna har en otydlig bild av vilka skolcoachernas arbetsuppgifter är?

Trots att det är uppenbart att skolcoachernas arbetsbild bör förtydligas är det också klart att samtliga tre respondentgrupper ställer sig positivt till skolcoachverksamheten. I tabell 1 nedan har en sammanställning gjorts av de 140 respondenternas svar. Den visar tydligt att skolcoaching uppskattas i Donnerska skolan.

Respondentgrupp	Positivt	Negativt	“Vet ej”	Annat svar	Antal svar	Andel svar (%)	Lämnat obesvarat	Totalt
Elever, av vilka:	86	2	0	12	100	89% 100	12	112/ 113
- Flickor	29	1	0	4	34	83% 4/41	3 7	41
- Pojkar	51	1	0	6	58	92% 8/63	5 5	63
- Övriga	6	0	0	2	8	100% 8/8	0	8
Personal	13	0	0	0	13	100% 13/13	0	13
Vårdnadshavare	8	2	1	2	13	54% 3/24	1 11	24
TOTALT	-	-	-	-	-	-	-	-
Inkomna svar	107	4	1	14	126	126	24	140
-% inkomna svar	(85%)	(3%)	(1%)	(11%)	(100%)			
- % av alla respondenter	(73%)	(3%)	(1%)	(9%)	(85%)	(85%)	(16%)	(100%)

Tabell 1: Fördelningen av respondentgruppers positiva och negativa svar om skolcoachingen

Också svaren på den öppna frågan ”Jag tycker skolcoaching/ att skolcoacherna är...”, där respondenterna själva formulerar sitt svar, visar tydligt att skolcoacherna är en resurs som välkomnas av alla de tillfrågade respondentgrupperna; personal, elever och vårdnadshavare. Exempel på svar som eleverna gett är; ”Mycket hjälpsamma, gör vardagen i skolan mycket roligare”, ”Roliga, trevliga och hjälpsamma”; ”Bra att ha i skolan” och ”Toppen”. Bland personalens svar återfinns t.ex.; ”Värdefullt tillägg” och ”Nyttigt projekt” medan vårdnadshavare har skrivit: ”Super, prima!” och ”Viktigt, tack”.

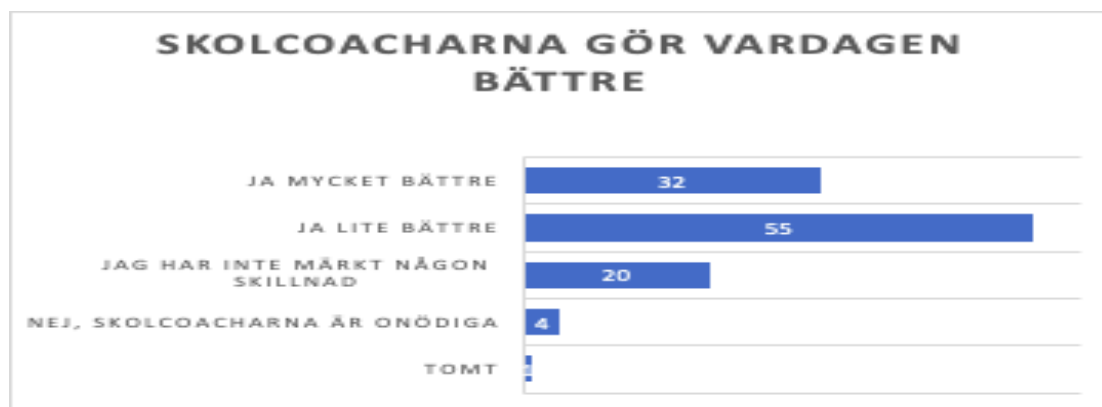
Figur 3. Åsikter framförda av respondenterna gällande skolcoacherna (E=elev, P=personal, V=vårdnadshavare)

Intressant är att majoriteten, 6 av 10, av de elever som besvarat enkäten uppger att det inte skulle spela någon roll vilkendera av de två skolcoacherna de skulle kontakta ifall de önskade träffa en skolcoach ensam. Här är det skäl att fråga sig vilken typ av situation och frågor som eleverna haft i tankarna då de besvarat enkäten. Det ter sig rimligt att ifall man önskar rastaktiviteter är kraven man ställer på resurspersonen andra än ifall man önskar tala om personliga, känsliga angelägenheter.

Vi ser också, föga överraskande, att den skolcoach som varit längre i skolan av eleverna oftare av väljs som den skolcoach de skulle kontakta. Många av eleverna uppger också just detta som orsaken till sitt val; *“Han har varit skolcoach längre, jag har pratat med honom mera”* och *“Vet honom bättre”*. Givetvis är också skolcoachens personlighetstyp viktig; många elever skriver att de skulle välja skolcoach t.ex. på basis av skolcoachens humor: *“Bra humor”*; *“Får mig att skratta”*.

Viktigt att notera är också att eleverna inte fördelas enligt ålder eller kön så att t.ex. de flesta av pojkarna hellre skulle söka sig till den en skolcoachen medan flickorna till den andra. Det är alltså en blandad skara elever, definierad utgående från både ålder och kön, som uppger att den skulle vända sig till skolcoach nr 1, medan en motsvarande grupp av likaledes blandade unga föredrar skolcoach nr 2. Vi ser att de elever som uppger att det prioriterar den ena skolcoachen framom den andra, uppger att de skulle vända sig till den skolcoach som det upplever sig ha en bättre relation till; *“Jag känner henne bättre”*; *“Han är rolig och jag litar mest på honom”*. I och med att den ena skolcoachen varit i skolan klart längre än den andra följer också att han valts oftare av de elever som rangordnat en skolcoach framom en annan.

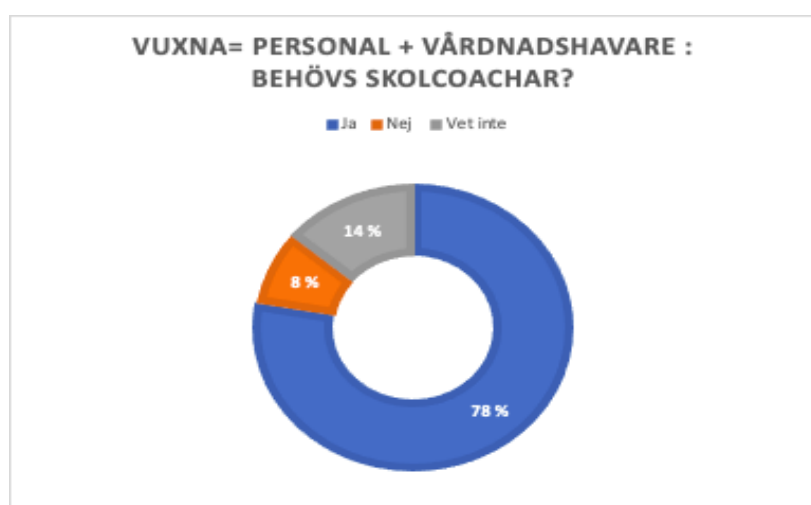
Såsom framgår av figur 4 nedan svarar eleverna att skolcoacherna gör vardagen i skolan bättre och personalen att skolcoacherna behövs i skolan. Av de inkomna 112 elevsvaren på frågan *Tycker du att skolcoacherna gör vardagen i Donnerska skolan bättre* uppger 78% (87 elever = 32 mycket bättre och 55 lite bättre) att så är fallet. En mindre grupp svarar att de ”inte märkt någon skillnad” (20/112 = 18%) medan endast fyra elever har valt alternativet ”tycker skolcoacherna är onödiga”.

Figur 4: Majoriteten av eleverna tycker att skolcoacherna gör vardagen bättre (N=112)

Också personalens och vårdnadshavarnas inställning är klart positiv, även om det i den senare gruppen fås en direkt kritisk kommentar som önskar att skolcoacherna skall "lämna eleverna ifred som inte vill ha något med en coach att göra". Tyvärr utvecklar inte vårdnadshavaren sitt resonemang, så vi vet inte vad hen specifikt haft för situation i åtanke.

På frågan "Tycker du det behövs skolcoacher i er skola?" ligger både skolpersonalens och vårdnadshavarnas svar i linje med den positiva bilden som vi ritat upp på basis av svaren på den öppna frågan om skolcoaching ("Skolcoaching/ skolcoacherna är ..."). Det stora flertalet, närmare 8 av 10 respondenter (78%) bland personal och vårdnadshavare, anser att skolcoacherna behövs, 14% uppger att de "inte vet" och 8 % tycker att de "är onödiga".

Figur 5: En övervägande majoritet av de vuxna, såväl skolpersonal som vårdnadshavare, anser att skolcoacherna behövs.

Sammanfattning: resultaten av nätenkäten (N=140) från år 2021

- Skolcoacherna uppskattas av alla de tillfrågade tre målgrupperna; elever, skolpersonal och vårdnadshavare.
- Skolcoacherna förväntas utgöra trygga vuxenpersoner, sprida en inkluderande och god stämning i skolan, förebygga mobbning och bedriva rastaktiviteter.
- Få vet ändå vilka skolcoachernas arbetsuppgifter de facto är.
- För de flesta av eleverna (60%) spelar det ingen roll vilkendera skolcoach de träffar; för dem som föredrar den ena skolcoachen framom den andra är två faktorer avgörande; a) hur bekant skolcoachen är (kontinuitet) och b) hurdan personlighet hen har (humor, stil).
- En övervägande majoritet (78%) av eleverna tycker att skolcoacherna gör vardagen i skolan bättre.
- 78% av de vuxna respondenterna, så väl skolpersonal som vårdnadshavare, anser att skolcoacherna behövs; många i skolpersonalen uppger sig ha samarbetat med skolcoacherna.
- I de fritt formulerade svaren från alla tre respondentgrupper (elever, skolpersonal och vårdnadshavare) ger drygt 80% positiv feedback till skolcoacherna, en mindre grupp (17%) är neutral och endast ca 3% är negativ.
- Frågan om vilken skolcoachernas arbetsbild skall vara bör utredas; denna fråga är nära förknippad med frågan om vilken kompetens (och utbildning) som arbetet förutsätter samt vilka skyldigheter och rättigheter skolcoacherna bör ha (tillgång till Wilma?; tystnadsplikt?).
- Elevernas svar understryker betydelse av kontinuitet – att de resurspersoner som finns i skolan är bekanta – liksom att resurspersoners personlighet (humor, stil) också spelar en central roll.

Slutomdöme (verksamhetsår 2)

Slutomdömet för skolcoachverksamheten för det andra projektåret påminner långt om det första; helhetsintrycket på basen av den utförda enkäten våren 2021 bland såväl elever, lärare som vårdnadshavare tyder på att de flesta uppskattar tillgången till skolcoacher.

Skolcoacherna är aktiva och har lyckats skapa framför allt rastaktiviteter som engagerat åtminstone en del av eleverna. Flera elever uttrycker sig positivt om skolcoacherna t.ex. på följande sätt: *“Roliga, trevliga och hjälpsamma”*. De flesta lärarna förhåller sig positivt till att det i skolan finns bekanta vuxna, som både har möjlighet och intresse att i synnerhet under rasterna röra sig bland eleverna. Tack vare sin flexibla tidtabell kan skolcoacherna också, om behov därtill skulle uppstå, bidra under lektionstid genom att t.ex. hjälpa till vid plötsligt uppkomna situationer då lärarna själva är bundna av sin undervisning. Ett lärarsvar fångar bra skolcoachverksamheten: *”Värdefullt tillägg”*. Också en knapp majoriteten av (de i sig mycket få) vårdnadshavarna som besvarade enkäten ställer sig positivt till skolcoaching; *”Super, prima!”*

Bilden av att skolcoachning i Donnerska skolan primärt utgörs av rastaktiviteter riktade till mindre eller större grupper av ungdomar får i utvärderarens ögon allt starkare fotfäste. Det verkar uppenbart att projektet i enlighet med ett av sina syften lyckas erbjuda eleverna meningsfull sysselsättning i synnerhet under rasterna. Eftersom mycket av aktiviteterna sker åtminstone i mindre eller större grupper är det också sannolikt att de för de unga som deltar i aktiviteterna bidrar till att öka känslan av samhörighet och därmed möjligen också förbättrar ungdomarnas känsla av egenvärde.

Verksamheten förefaller däremot inte att tydligt rikta in sig på ungdomar i särskilt sårbara livssituationer. Också om det ter sig rimligt att en omtyckt och, i synnerhet under rasterna, närvarande skolcoach kan få en inblick i elevens livsomständigheter som inte kan erhållas under lektionstid, är frågan fortfarande hur denna information av skolcoachen kan omsättas och brukas till elevens bästa. I enkätsvaren nämner inte heller någon från de tre respondentgrupperna t.ex. arbete med skoltrötta unga, som har svårt att motivera sig att stanna i skolan skoldagen ut eller så kallade ’hemmasittare’ som överhuvudtaget inte tar sig till skolan. Därmed är det oklart om projektet lyckas med sina målsättningar att stödja unga i särskilt utsatta livssituationer eller att minska på antalet elever med oförklarlig frånvaro.

Sammanfattningsvis kan konstateras att ifall skolcoachverksamheten definieras snävt, främst som en verksamhet som erbjuder närvarande, allmänt trygga vuxenpersoner – en i sig i skolsammanhang viktig resurs, vars betydelse inte skall underskattas – med ansvar primärt för olika former av rastaktivitet, förefaller skolcoachningen i Donnerska skolan att med gott betyg uppnå sitt mål. Fortsättningsvis ter sig skolcoachens arbete rätt ensamt och förutsätter att skolcoachen långt planerar och skapar sin arbetsbild själv. Skolcoachverksamheten saknar fortfarande tydliga strukturer liksom en väldefinierad yrkesroll med klara målsättningar och tydliga modeller för samarbetet med den övriga skolpersonalen. Så länge skolcoachens arbetsbeskrivning är otydlig – och därmed också den kompetens och utbildningsbakgrund som yrkesgruppen bör besitta – väcker skolcoachverksamheten en rad frågor av grundläggande karaktär. De mest centrala av dem är vilka skolcoachens arbetsuppgifter är och en hurdan kompetens de förutsätter.

Genomgång av det tredje verksamhetsåret

Skolcoachverksamheten 2022

Ytterligare ett besök avlades vid Donnerska skolan liksom vid Villa Elba i Karleby i början av året 2023. Under besöket fördes inofficiella samtal med så väl den nuvarande skolcoachen som en av de två tidigare skolcoacherna. Denna här gången gick det däremot inte att föra samtal med skolans rektor, eftersom han befann sig på ett arbetsuppdrag. Ett eftermiddagsprogram ordnades däremot för skolans elevråd och vänelever. Under programmet diskuterades den nuvarande skolcoachverksamheten och resultaten från de tidigare studierna om erfarenheter av skolcoachprojektet i Karleby presenterades. Som en del av programmet genomfördes också en anonym enkät bland de 20 deltagarna. Av dem valde sexton att besvara enkäten men eftersom en inte gav sitt tillstånd till att data används i ungdomsforskning omfattar materialet 15 svar. Innan resultaten presenteras, redovisas kort för besöket i skolan tillsammans med den nuvarande skolcoachen.

Liksom under det tidigare besök också i Donnerska skolan framkom att skolcoacher i hög grad arbetar utgående från sin personlighet. Då skolcoachers arbetsbeskrivning är allmänt formulerad innebär detta i praktiken att skolcoacher långt formar sina arbetsinsatser utgående från sina personliga preferenser och kompetenser. Den nuvarande skolcoachen, som varit

verksam i drygt ett år, hade inte bara möblerat om i skolcoachens arbetsrum utan även nyligen inrett ett närbeläget klassrum, som inte är i dagligt bruk, till ett *schackrum*. Detta eftersom det globala uppsvinget i intresset för schack enligt skolcoachen också syns i Donnerska skolan. Skolcoachen tillägger dock att också andra spel ingår i spelklubbens utbud.

Förutom spelklubben erbjuder skolcoachingen på en *musikkлубb*, som i princip möttes en gång i vecka (onsdagar) liksom en *läxläsningssklubb*, också den aktiv en gång i veckan (torsdagar). Därutöver hade skolcoachen på veckobasis introducerat ett slags frågesport, en så kallad ”*läx-quiz*” (se bilaga). Läx-quizen består av några faktafrågor, vars svaren skall fyllas in i ett korsord, uppritat på samma blankett. Alla som fyllt i korsordet rätt deltar i en lottdragning av ett mindre veckopris. Ifrågavarande vecka utgjordes priset av en chipspåse. Omkring 50 quizblanketter lämnas in varje vecka. Skolcoachen beskriver quizen inte bara som en trevlig grej utan också som en ”isbrytare”, som gör det lättare för honom att närma sig elever och då samtidigt kunna höra sig för hur de unga har det, utan att kontaktförsöket känns påklistrat.

Skolcoachen hade också infört ’*försäljning*’ av *mellanmål*. Vårt att notera är att inga pengar utväxlas; sugrörssaften och müslistängerna ’köps’ mot så kallade ”kaffekuponger” – små papperslappar som skolcoachen själv skrivit ut. Dessa kuponger kan eleverna i sin tur erhålla genom att lämna in returburkar och -flaskor till skolcoachen. Idén till insamlingen av returflaskor uppkom eftersom många elever dricker läsk-/energidrycker men inte alltid städar efter sig (se nedan, punkten om övervakad, fri verksamhet i gymnastiksalen under matrasten). Genom att returflaskorna/-burkarna enkelt kan bytas ut mot något ätbart löstes enkelt utmaningen med efterlämnade flaskor/burkar i skolans korridorer. Skolcoachen poängterar att intäkterna för pantflaskorna täcker kostnaderna för inköpen av mellanmålen. Med andra ord går denna del av verksamheten ekonomiskt på plus minus noll.

En del verksamheter har påbörjats men senare avslutats. Till dem hör en *kockklubb* liksom under matrasterna *fri verksamhet, övervakad av skolcoachen, i skolans gymnastiksal*. Den senare verksamheten beskriver skolcoachen som populär, med upptill 60 deltagare per gång. Verksamheten resulterade ändå ofta i en stökig gymnastiksal bland annat eftersom många elever lämnat kladdiga läskedrycksburkar efter sig (se ovan, stycket om mellanmålsförsäljningen). Efter ett krossat ljusrör avblåstes ändå verksamheten. Enligt skolcoachen har flera lärare uppgett att eleverna varit lugnare i klassrummet då det fått

springa av sig under matrasten. Därför hoppas han på att någon form av fysisk aktivitet kunde återupptas senare i år.

Skolcoachen har också sammanställt en kort film, där han intervjuar skolelever om vad de tycker om skolcoachverksamheten. Under skolloven har skolcoachen på Villa Alba arrangerat aktiviteter för skolelever.

Resultatet av den tredje enkäten

Skolans elevråd och vänelever deltog i eftermiddagsprogrammet den 8 mars 2023. Av de 20 ungdomarna valde 15 (tolv flickor, tre pojkar och en som inte vill uppge kön) att besvara den anonyma enkäten om sina erfarenheter av skolcoaching.

En klar majoritet bland dem som deltog i studien, 2/3 eller 10 elever, uppger att de har en klar bild av *vad skolcoachen gör* (stämmer helt eller delvis), medan fyra var delvis av annan åsikt. Likaså tänker sig närmare 2/3 att det faktum att det finns en skolcoach i skolan *minskar mobbningen och ökar tryggheten*. Lika många håller också med om (stämmer helt eller delvis) att skolcoachen ofta *ordnar bra program*. Endast en eller högst två elever var delvis av annan åsikt när det gäller de tre sistnämnda frågorna. Hela fyra av fem håller med om (stämmer helt eller delvis) att skolcoachen *gör vardagen i skolan bättre*.

På den öppna frågan *hurdan en bra skolcoach är* lyfte det stora flertalet i sina svar fram en förstående attityd och snäll inställning till eleverna; *"Trevlig, bryr sig"*; *"En som är kiva och snäll"*; *"En som är glad, trevlig och snäll"*; *Vänlig, social och rolig*". Flera respondenter namnger också detta år den nuvarande skolcoach, vilket återigen bör ses som ett mycket gott betyg.

Samma andel, tvåttredjedelar, ger skolcoaching och sin skolcoach mycket positiva utlåtanden. På frågan *'Jag tycker skolcoaching/ vår skolcoach är...'*, svarar eleverna bland annat; *"Bäst för han e så trevlig"*; *"Bra!, vi har fått påverka och komma med ideér, som sedan uppfyllts"*; *"Rolig, trevlig och trygg"*; *"Kiva👍"*; *"Jättebra."* Också om någon enstaka skriver *'veit int'* är det ingen av de femton eleverna som i det anonyma frågeformläret skriver något kritiskt om skolcoaching eller sin skolas skolcoach.

Att skolcoacher i uppläggen av sina arbetsuppgifter långt stöder sig på sin personlighet och sina individuella färdigheter framkom också tydligt i elevernas svar. De ombads ta ställning till om ett påstående, som fångade möjliga skillnader i arbetssätten bland de tre skolcoacherna som verkat i deras skola under projektets gång (2020–2022), stämde eller inte (nej, jag tycker de jobbat med ungefär samma saker och ungefär på samma sätt/ jo, det har varit ganska stora skillnader mellan dem/ Kan inte säga, vet inte riktigt vad de jobbar med / Kan inte säga, har bara träffat en skolcoach [Rasmus]): *'Det har varit stor skillnad på vad de tre skolcoacherna gjort och hur de jobbat'*. Ingen av eleverna uppger att de 'inte kan säga', eftersom de saknar erfarenhet av de två tidigare skolcoachernas arbetssätt. Hela 2/3 håller med om att skillnaderna mellan skolcoacherna varit ganska stora. Det är bara tre elever, alla flickor, som tycker att skolcoacherna jobbat ungefär med samma saker och ungefär på samma sätt och två, också de flickor, som uppger att de 'inte kan säga, eftersom de inte riktigt vet vad skolcoachen gör'.

Elevgruppen tillfrågades också vad de tycker skolcoacher borde ha för arbetsuppgifter. Såsom ofta är fallet med öppna frågor är det en ansevärd andel (i detta fall 4/15) som antingen inte svarar på frågan eller svarar att de inte vet. Därtill inkommer i regel också kommentarer (också i detta fall 4/15) som snarast ger prov på önsketänkande eller mindre seriösa svar; *"Låta oss sova"* eller *"Ge alla som gör läx-quis karkki"*. Bortser vi från dessa svar kan de ungas önskemål indelas i två grupper; en liten som rör skolcoachens utrymmen, *"ha bättre klassrum"*, och en större som handlar om en ökad kontakt till skolcoachen. Skolcoachen kunde; *"höra mer på eleverna"* och *"umgås med eleverna på rasten"*, vara *"mera med på lektionerna"* och *"vara lärare"*.

Under diskussionen som följde efter att ungdomarna anonymt fyllt i enkäten framkom därtill att en del av eleverna gärna skulle ha bättre koll på var skolcoachen är under skoldagen, ifall han inte råkar vara i sitt rum.

Eftersom de tidigare studierna som ingått i denna granskning av skolcoachprojektet i Karleby visat att skolcoachens arbetsbild för många, så väl elever, lärare som vårdnadshavare, är oklar ombads elevgruppen ta ställning till påståendet *"Jag tycker det verkar som om skolcoachen och skolkuratoren gör ungefär samma sak"*. Bland den utvalda elevgruppen föreföll inte någon större osäkerhet råda på den här punkten; endast en av de femton höll med om

påståendet (stämmer helt eller delvis), medan en överväldigande majoritet (9 elever) var av annan åsikt (stämmer inte helt eller delvis).

För att få en uppfattning om vilket de utvalda elevernas förhållningssätt till själva skolcoachyrket – snarare än personifierad i form av tidigare och nuvarande skolcoach(er) – ombads de ta ställning till påståendet; *Jag skulle kunna tänka mig att jobba som skolcoach själv när jag är vuxen*. Här var eleverna betydligt mer kritiska än till någon annan fråga i enkäten; ingen var helt av samma åsikt (stämmer helt) när det gällde önskan att själv arbeta som skolcoach och närmare hälften (7/15) svarade att de definitivt inte ville det (stämmer inte alls). Om inte annat visar detta att eleverna trots att de ofta instämde med de formulerade påståendena också tillät sig att förhålla sig kritiskt och svara också på sätt, som de möjligen föreställer sig att kanske inte faller t.ex. skolcoachen på läppen (jfr t.ex den sista frågan ovan).

En intressant fråga är alltid huruvida de erhållna svaren går att gruppera enligt kategorier såsom ålder, utbildning och kön. Upplevs t.ex. någon aktivitet eller insatser på gruppnivå på samma sätt av pojkar, flickor och så kallade regnbågsunga? När det gäller den här studien är respondenterna mer eller mindre jämgamla och så unga att de inte har någon grundutbildning. Därmed blir kategorin 'kön' den som möjligen kunde studeras närmare. Eftersom antalet respondenter i enkäten är ytterst litet (15 elever) och andelen pojkar liksom unga som inte vill uppge könsidentitet därtill verkligt lågt (3 pojkar, 1 som inte vill uppge) ter det sig utmanande att studera möjliga könsskillnader. Tillåter vi oss ändå att göra en jämförelse mellan flickorna och pojkarna ser vi att skillnaderna är små. Endast på några punkter är pojkarna något positivare till skolcoaching än flickorna. De gäller främst frågan om *skolcoachen gör vardagen i skolan bättre* liksom *ifall en skolcoach minskar mobbningen och ökar tryggheten i skolan*.

Villa Elbas skolcoachprojekt: sammandrag och slutsatser

Huvudsyftet med Villa Elbas projekt om resurspersoner i skolan, också kallade skolcoacher, var att på ett allmänt plan öka trivseln i skolan men särskilt rikta stöd till unga som befinner sig i sårbara livssituationer. Som en konsekvens av de restriktioner och försiktighetsmått som under långa tider av projektet var i kraft p.g.a. coronapandemin har projektet utvärderats dels genom intervjuer och observationer under några besök på ort och ställe, dels genom tre olika nätenkäter.

Avsikten med den första enkäten, hösten 2020, var att ringa in hur elever och lärare ser på skolcoachverksamheten, som då var förhållandevis ny i skolan. Målgruppen för den andra nätenkäten, som genomfördes senvåren 2021, utvidgade och riktades förutom till eleverna och lärarna också till elevernas vårdnadshavare. Den tredje och uppföljande enkäten gjordes drygt ett och ett halvt år senare, i samband med ett diskussionstillfälle riktat till en grupp elever, som alla var verksamma antingen i skolans elevråd eller fungerade som vänelever. Alla eleverna i gruppen hade erfarenhet av samtliga tre skolcoachers arbetssätt.

Granskningen av skolcoachverksamheten i Karleby sträcker sig över tre år, 2020–2022, och under den tidsperioden har tre olika skolcoacher verkat i Donnerska skolan. Det innebär inte enbart nya skolcoacher utan också att verksamheten förändrats åtminstone i viss utsträckning när respektive skolcoach satt sin prägel på arbetsuppgifterna.

Att det skett förändringar i projektets personal under projektets gång har sannolikt fört med sig både positiva och negativa konsekvenser. Till de först nämnda, positiva aspekterna, hör att ett utökat antal skolcoacher, från en till två medfört att eleverna erbjöds tillgång till två olika skolcoacher, en man och en kvinna. I och med att skolcoachens arbete långt går ut på att skapa kontakt till ungdomarna, tillbringa tid tillsammans med dem och fungera som en trygg vuxenkontakt, är det rimligt att tänka sig att frågan om ”lyckad personkemi” är av betydelse. Det ter sig också sannolikt att fler skolcoacher, därtill av olika kön, utökar möjligheterna för eleverna, också de med olika personlighet och behov, att hitta en skolcoachen som de känner att det ”synkar” med. Också om de flesta eleverna i den första studien uppger att det inte spelar någon roll vilket kön skolcoachen har är det intressant att notera att skolcoacherna –

hela tiden har en man fungerat som skolcoach – är snäppet mer populära bland pojkarna än bland flickorna.

Men också om fler skolcoacher innebär ett bredare utbud av personer som eleverna kan känna att förstår dem, medför omorganiseringar och deltidsarrangemang andra utmaningar. Dels tar tid att bygga upp förtroendefulla relationer; förändringar i personalen innebär att den nyanställda när det gäller personrelationerna till eleverna måste börja från noll; det är omöjligt att rakt av bygga vidare på, än mindre att ta över, en tidigare kollegas fungerande relationer. Däremot går det bra att fortsätta vissa fritids- /rastverksamheter, eftersom dessa inte primärt bygger på individuella förtroendefulla relationer utan på gruppaktiviteter. Också ur elevernas synvinkel är det jobbigt med personalbyten. Det kräver alltid energi att stifta nya bekanskap. Ifall det rör sig om förtroendefulla relationer ingår också aspekter av att våga öppna sig liksom rädslan för att förlora en trygg relation. På basen av nätenkäterna har ändå alla skolcoacher lyckats vinna elevernas förtroende.

Förutom frågan om förtroende medför deltidsarrangemang också att den anställda inte är tillgänglig alla dagar i veckan – och därmed inte nödvändigtvis då, när behovet kan vara som störst. Många är de ungdomar som i helt andra studier under intervjuer konstaterat att skolans elevvårdsteam med skolhälsovårdare och skolkurator i spetsen i sig kanske är bra men i praktiken inte går att räkna med eftersom de i regel är bokade veckor framöver.

Projektets tredje skolcoach är under en intervju inne på samma linje; han konstaterar att det är lättare att arbeta som skolcoach då man är heltidsanställd och därmed är i skolan varje dag. Det gör det möjligt att hänga med i svängarna; *”Det kan hända rätt mycket i en ung persons liv mellan torsdag och tisdag”*.

Trots byten av skolcoacher och med dem även förändringar i en del av verksamheten går vissa allmänna drag i Villa Elbas projektet att ringa in. Enkätstudierna visar att samtliga respondentgrupper – elever, lärare och vårdnadshavare – har förhållandevis likadana förväntningar på skolcoacher. De skall utgöra trygga vuxna som är lättillgängliga och närvarande i skolmiljön. I den största delstudien (N=140) där respondenterna fått komma med förslag på arbetsuppgifter för skolcoacher framkommer ändå att lärarna poängterar vikten av att skolcoacher motverkar mobbning och kan vara till hjälp t.ex. ifall en elev blivit

utkörd. Vårdnadshavarna önskar att skolcoacherna bidrar med olika former av inkluderande verksamheter medan eleverna hoppas på rastaktiviteter.

Eftersom skolcoachens syfte är att nå eleverna tillfrågades eleverna hurudan en ”bra skolcoach” är. Eleverna beskriver en bra skolcoach som en förstående och snäll person, som gärna också har humor. Som exempel på en bra skolcoach namnger flera elever skolans aktuella skolcoach. De gör det i de olika delstudierna, d.v.s. också då skolcoachen bytts ut. Tydligt blir därmed att skolcoacherna varit, och är, omtyckta personer. Av elevernas enkätsvar framkommer också vikten av att en skolcoach innehar en stark social kompetens (jfr Salin-Hämäläinen, 2020), goda interaktionsförmåga så hen kan knyta kontakt med både ungdomar och skolpersonal, har en förmåga att se ljuset på tillvaron och – ofta med humorns hjälp – skapa en öppen och positiv stämning, där ändå gränser och överenskommelser är tydliga. De faktorer som ungdomarna nämner påminner i utredarens ögon mycket om kompetenserna hos en erfaren och duktig ungdomsarbetare. Intressant vore att utreda hur eleverna och personalen ser på skolcoachens arbetsuppgifter i jämförelse med dem som den i Donnerska skolan tre dagar i veckan verksamma ungdomsarbetaren utför.

Enkätstudierna visar att andelen elever som ställer sig positivt till skolcoachingen i Donnerska skolan är mycket hög. Detta är fallet under hela den studerade tidsperioden 2020 – 2022. Omkring $\frac{3}{4}$ av eleverna uppger att de tycker att skolcoache(r)n(a) gör vardagen i skolan bättre. Jämför vi resultaten med dem från en samtida studie i Helsingfors, där omkring 70% var nöjda med skolcoachningen (Aaltonen m.fl., 2021) ligger andelen nöjda elever i Karleby på en nivå snäppet högre. Värt att notera är också att det stora flertalet av de resterande respondenterna (omkring 25%) i Donnerska skolan främst utgörs av unga som ställer sig neutralt till skolcoachverksamheten. Även om de kan ifrågasätta t.ex. skolcoachens möjligheter att minska på mobbningen i skolan är de här eleverna inte i sig negativt inställda till verksamheten. Andelen kritiska elever är ytterst låg; i den andra studien, som riktade sig till alla i årskurs 7–9 och som besvarades av över 100 elever, ställde sig endast en handfull (3%) kritiskt till verksamheten. Av svaren framgår inte alltid vad detta beror på, men i åtminstone ett av fallen förefaller det röra sig om att eleven upplevt att skolcoacherna tagit sig an hans ”fall” trots den unga själv inte önskat samarbeta med skolcoachen.

Också i de två andra respondentgrupperna, lärarna och vårdnadshavarna, ställer sig majoriteten positivt till skolcoaching. Nästan fyra av fem svarar att de tycker skolcoacherna

behövs. I synnerhet i svaren från lärarna nämns skolcoacherna som ett bra komplement, liksom det konstateras att det är viktigt att det finns vuxna med olika roller i skolan.

Själva skolcoachverksamheten ter sig i de former den under projektets gång antagit i Donnerska skolan primärt som fungerande rastverksamhet, där skolcoachen ansvarar för aktiviteter riktade till mindre eller större grupper av unga. Som exempel på detta kan nämnas bollspel under matrasten, bingo eller mellanmålsförsäljningen. Samtliga tre skolcoacher nämner under intervjuerna att de i enstaka fall t.ex. samarbetat med en lärare under lektionstid. Också majoriteten av lärarna uppger att de i något avseende samarbetat med skolcoacherna. T.ex. har skolcoacherna tillsammans med några lärare och vänelevsgruppen arbetat för att stärka sammanhållningen i en del klasser. Förutom att följa med gruppdynamiken i klassrum har skolcoachen i sitt arbetsrum under lektionstid kunnat arbeta med elever som haft svårt att i klassrummet fokusera på skolarbete. Samarbetet med lärarna förefaller ändå att snarast vara punktinsatser i jämförelse med de regelbundna rastaktiviteterna. Skolcoachen konstaterar ändå i intervjun att satsningen på ensamma elever burit frukt; vissa av dem deltar t.ex. nu i de aktiviteter som skolcoachen organiserar. Likaså nämner skolcoachen att ett ökat samarbete med lärarna sannolikt skulle förutsätta att de för alla parter klargjordes i vilka frågor skolcoacher i högre grad kunde arbeta tillsammans med lärarna.

Trots aktiva skolcoacher och den över lag positiva inställningen till skolcoaching är det ändå för många bland alla respondentgrupper oklart vad en skolcoach de facto har för arbetsuppgifter. Skolcoachens diffusa yrkesroll medför också att det är svårt för utbildningsenheterna att skapa strukturer för skolcoachverksamheten liksom att integrera den och skapa klara modeller för samarbete med de övriga yrkesgrupperna. Är skolcoachens rättigheter och skyldigheter otydliga kan det medföra att det förbli oklart i vilka frågor, under vilka premisser och på basen av vilka kompetenser som skolcoachen kan inkluderas i arbete med enskilda elever, då dessa befinner sig i utsatta livssituationer. Skolcoacherna i Donnerska skolan berättar t.ex. att de inte kan ta del av information t.ex. via skolans arbets- och kommunikationssystem Wilma. Otydligheterna i skolcoachens arbetsbild och behörighet kan med andra ord få konsekvenser för arbetsfördelningen och samarbetet i synnerhet i relation till skolans elevvårdspersonal. De rådande omständigheterna bidrar också till att skolcoacherna, trots ett tydligt engagemang från skolans sida, ändå förhållandevis ensamma planerar och skapar sin arbetsbild. En klarare yrkesroll och tydligare strukturer för

skolcoachverksamheten krävs; beroende på skolcoachingens plats och uppgift bör också nödvändiga kompetenser ringas in.

Utgående från målsättningarna för Villa Elbas projekt kan konstateras att skolcoacherna erbjudit eleverna i Donnerska skolans högstadium lättillgängligt vuxenstöd i vardagen. Skolcoacherna ha flitigt bedrivit rastaktiviteter och är uppskattade av många elever, som uppger att vardagen i skolan blivit bättre tack vare skolcoachningen; med andra ord kan också målsättningen att öka trivseln i skolan anses ha uppnåtts. Också om lyckade satsningar gjorts på ensamma elever förefaller projektet inte att i särskilt hög grad ha nått unga i sårbara livssituationer. En bidragande orsak till detta torde vara den diffusa yrkesroll som skolcoacher överlag innehar, eftersom de förekommer stora variationerna inte bara i deras arbetsbild utan också i deras utbildningsbakgrund och kompetenser. Förutsatt att man önskar göra satsningar i högstadier med fokus på allmänt välmående förverkligat främst i form av rastaktiviteter och klubbverksamheter ter sig skolcoaching som ett fullgott alternativ.

Källor

Aaltonen, P., Bulhan, H., Ibrahim, S., Ranto, S., Roponen, H. & ja Sun, S. (2021). Monikielinen ohjaaja-mallin ja kouluvalmentaja-kokeilun arviointi. Helsingin kaupunki.
[https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/hankkeet/Arviointiraportti%20monikielinen%20ohjaaja%20ja%20kouluvalmentaja%20\(1\).pdf](https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/hankkeet/Arviointiraportti%20monikielinen%20ohjaaja%20ja%20kouluvalmentaja%20(1).pdf)

Salin-Hämäläinen, S. (2020). Kouluvalmentajan työnkuvan ja roolin merkitys osallisuuden, yhteisöllisyyden ja varhaisen tuen vahvistamisessa. Metropolian Ammattikorkeakoulu.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121829637>